

być – przekonuje Kamau Sadiki, instruktor i członek Diving With a Purpose, działającego od 2003 r. stowarzyszenia nurków, którzy poszukują wraków statków niewolniczych. W 2015 r. uczestniczył w międzynarodowej ekspedycji Slave Wrecks Project, zorganizowanej przez Narodowe Muzeum Historii i Kultury Afroamerykańskiej w Waszyngtonie. Jej uczestnicy zlokalizowali wrak statku São José Paquete de Africa, który zatonął w 1794 r. nieopodal Kapsztadu – z wieloma uprowadzonymi Afrykanami na pokładzie. Dzięki wsparciu archeologów udało się ustalić, że niewolnicy wywodzili się z terenów dzisiejszego dystryktu Mossuril w północno-wschodnim Mozambiku. Nurkowie odwiedzili ich potomków, opowiedzieli im o odkryciu wraku, a następnie powrócili do Kapsztadu z ziemią z Mossurilu i złożyli ją w miejscu katastrofy w trakcie uroczystej ceremonii.

Nie brak głosów, że upamiętnienie mogłoby przybrać mniej dosłowną formę. Jako wzór podawana bywa ekspozycja w poświęconym dziejom niewolnictwa i rasizmu Muzeum Dziedzictwa w Montgomery w Alabamie. Zgromadzono na niej ziemię z miejsc linczów na Afroamerykanach, dokonywanych na południu Stanów Zjednoczonych, wystawioną w słojach opatrzonych nazwiskami ofiar. Inny przykład to Forensic Oceanography, jeden z programów ośrodka badawczego Forensic Architecture z londyńskiego Goldsmiths' College. Zrealizowany w jego ramach projekt „Left-To-Die-Boat” przedstawiał losy łodzi migrantów, która w 2011 r. dryfowała przez dwa tygodnie po Morzu Śródziemnym, choć w jej pobliżu znajdowały się okręty NATO. Ocalało tylko dziesięć spośród 72 pasażerów.

Przestrzenią upamiętnienia zbrodni mogą być również media społecznościowe. Na Twitterze istnieje np. konto, na którym co godzinę pojawia się post poświęcony konkretnej ofierze Holocaustu.

Wspomniana już pisarka Rivers Solomon sądzi, że w przypadku ofiar atlantyckiego handlu niewolnikami najwłaściwszą byłaby właśnie forma cyfrowa. – Może się to wydawać skromne, ale zdaje mi się, że taki przekaz byłby bardzo poruszający – mówi. – Moja książka, podobnie jak utwór „The Deep” Clippingu i albumy Drexciyi, to oczywiście fikcja. Uważam jednak, że dodanie takiego fantastycznego, nierzeczywistego wymiaru może bardzo zaniepokoić odbiorców, rozbudzić ich zainteresowanie i zachęcić do zagłębienia się w tę opowieść.

Eksploracja dna morskiego mogłaby doprowadzić do zniszczenia wraków statków niewolniczych

Konieczność upamiętnienia atlantyckiego handlu niewolnikami i ochrony jego śladów – niezależnie od formy, jaką ostatecznie miałoby ono przybrać – staje się wedle jego zwolenników szczególnie pilna wobec planowanych inwestycji w górnictwo podwodne. Niewykluczone, że MODM zgodzi się na komercyjną eksploatację dna morskiego jeszcze w tym roku. Dyskusja o perspektywach oceanicznego górnictwa i związanych z nim zagrożeniach dotyczyła dotychczas głównie kwestii ekonomicznych i środowiskowych. – Powinniśmy jednak traktować dno morskie i jego ewentualną eksploatację w sposób bardziej kompleksowy – przekonuje Phillip Turner, jeden z członków zespołu badawczego z Uniwersytetu Duke’a. Wzywa on do wzięcia pod uwagę kulturowego i historycznego znaczenia oceanów.

Eksploracja dna morskiego mogłaby doprowadzić do zniszczenia wraków statków niewolniczych oraz innych śladów zbrodniczej działalności. Handel ten wszedł w najbardziej okrutną i tragiczną fazę już po zniesieniu niewolnictwa w Wielkiej Brytanii. Zdarzało

się, że kapitanowie ściganych przez brytyjskie okręty statków wydawali rozkazy przywiązywania porwanych Afrykanów do kotwic i wyrzucania ich za burtę.

Kotwice w kajdanach

– Zgodnie z prawem za handel niewolnikami można było skazać tylko załogę schwytaną na gorącym uczynku, z uprowadzonymi ludźmi na pokładzie – wyjaśnia archeolog morski James Delgado, kolejni z członków grupy badawczej z Uniwersytetu Duke’a. Twierdzi, że dzięki nowoczesnym technikom poszukiwań można by znaleźć dowody przestępstw, jak choćby kotwice z kajdanami. Gdyby archeologom umożliwiono ścisłą współpracę z firmami górniczymi, mogliby zabezpieczać takie znaleziska. Rozwiązanie przewidziano w propozycji przedłożonej MODM, ale na razie nie planuje się wprowadzenia go w życie.

Na razie Drexciyanie – żyjący w podwodnych metropoliach, dojeżdżający do pracy Aquabahnem i zaciekle walczący ze spragnionymi bogactw ich królestwa intruzami – pozostają jednymi z niewielu strażników pamięci o przerażającym rozdziale w historii oceanów. Koncepcja „wstęg” na mapach byłaby bardziej oficjalnym wyrazem szacunku i czci. – Nie chodzi o to, żeby zakazać górnictwa – przekonuje Cindy Lee Van Dover, biologka morska z Uniwersytetu Duke’a, jedna z autorek dokumentu. – Tylko o zachowanie w naszej pamięci straszliwej tragedii, która naprawdę się wydarzyła.

– Dzieje ludzkości, osobiste doświadczenia, dziedzictwo kulturowe... Wszystko to jest niezwykle ważne i w ogromnym stopniu kształtuje naszą teraźniejszość – wylicza Rivers Solomon. – Powinno mieć pierwszorzędne znaczenie dla naszego stosunku do środowiska i oceanu.

HELEN SCALES

© GUARDIAN NEWS & MEDIA

Helen Scales – brytyjska biologka morska, autorka książek, pracuje na uniwersytecie w Cambridge.

Seks w czasach zarazy

Czy jest możliwy udany seks w czasach covidu? Instytut Kinseya przeprowadził w tej sprawie ankietę wśród Amerykanów. Niektórzy starają się uprawiać miłość „wszędzie poza sypialnią”, jak pewien ojciec rodziny, który zakrada się do gabinetu żony, gdy dzieci zdalnie uczą się przy komputerze. Naukowiec z Indiany zapełnia szufladę swoją erotyczną lub „odjechaną”

bielizną, np. slipami z jednorożcem. Pisarz z Kalifornii upamiętnia grą na bębenku szczególnie udane chwile intymnego pożycia. Co piąty respondent za sprawą pandemii spróbował czegoś nowego i romantycznego – i nie żałuje. Eksperci zachęcają do „erotycznej empatii”: „Przestańcie myśleć o tym, czego w sobie nienawidzicie, i skupcie się na tym, co was podnieca”.

WIRED

ŻEBY SIĘ BALI

Gdy na indonezyjskiej wyspie Bali policja przyłapała zagranicznych turystów bez maseczek, od razu wlepiła im mandaty. Tym, którzy tłumaczyli, że nie mają przy sobie pieniędzy, by zapłacić mandat o równowartości dwudziestu złotych – funkcjonariusze kazali robić pompki i zmiatać ulice. Jak oceniają władze wyspy, około 80 proc. osób łamiących prawo to cudzoziemcy, głównie z Rosji. Z kolei policjanci brytyjscy wlepili 200 funtów kary obywatelowi, który pojechał z Bristolu do Cheddar Gorge po to tylko, „by objadać się w samochodzie kebabami”. Przekroczył bowiem obostrzone przepisy, zezwalające na opuszczanie domu tylko na bliskie odległości i w wyjątkowych przypadkach. A kebabów na liście nie było.

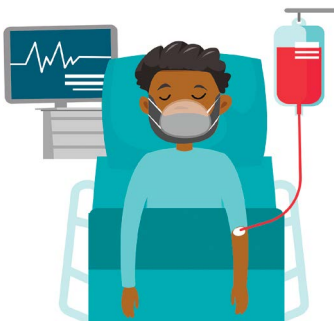
20MINUTES.FR, VANITY FAIR

Czy to jawa, czy sen?

Jak wytłumaczyć pandemię nastolatki, który u jej progu zapadł w śpiączkę? – zastanawiają się jego najbliżsi. Stało się to na trzy tygodnie przed wprowadzeniem lockdownu w Wielkiej Brytanii. Chłopak został potrącony przez samochód 1 marca ub.r. i wskutek urazu mózgu pozostawał w śpiączce przez jedenaście miesięcy. – Najlepiej chyba przedstawiać fakty w sposób możliwie najprostszy. Ale od czego zacząć? I czy syn zrozumie? Czy uwierzy? – martwią się rodzice. Młodzieniec nie pamięta wypadku ani też tego, że sam przeszedł COVID-19 dwukrotnie, po raz pierwszy w śpiączce, a drugi raz tuż po częściowym wybudzeniu. I nie ma pojęcia, dlaczego leży w szpitalu. A krewni wciąż nie wiedzą, jak mu wyjaśnić lockdown, konieczność noszenia masek i utrzymywania dystansu społecznego.

THE INDEPENDENT

W BIKINI ŚMIERDŹ

Czy potrafisz sobie wyobrazić, że nosisz tę samą bieliznę przez wiele dni? Nie, prawda? Leniuchom spodoba się jednak wiadomość, że jedna z firm amerykańskich wylansowała kolekcję samooczyszczającej się bielizny Kribi, którą można nosić wiele dni, tygodni, a nawet miesięcy, i nie przejść żadnym zapaszkiem. Rewelacyjna tkanina HercFiber ustawicznie niszczy wszystkie bakterie i pozostaje czy-

sta, nie wymagając prania. Wystarczy ją trochę przewietrzyć, choćby przez parę godzin. Nazajutrz będzie jak nowa. Jej wynalaz-

ca, Wen, wpadł na ten pomysł w podróży do Islandii, gdy zdał sobie sprawę, że plecak, do którego się spakował, nie wystarczy, ponieważ część ubrań śmierdziała już po jednym użyciu, a smrodek przenosił się na inne ciuchy. – To nowy krok ku czystszej przyszłości – zapowiada.

INDIA.COM, ODDITYCENTRAL.COM

POWIEDZIELI

Jedynym prawdziwym więzieniem jest strach. A jedyną prawdziwą wolnością jest wolność od strachu.

Aung San Suu Kyi,
znowu w areszcie

Pragnę sprawić, żeby osoby starsze odzyskały ochotę do życia.

Carlos Soria, 82-letni himalaista hiszpański, rusza na kolejny ośmiotysięcznik

Chcę, żeby ludzie poznali moją prawdę. Moją bezwarunkową miłość – względem Boga i każdej innej istoty.

Andra Day, zdobywczyni Złotego Globu dla najlepszej aktorki

Ten kryzys obnażył podziały społeczne.

Richard Kozul-Wright, dyrektor UNCTAD ds. globalizacji, o skutkach pandemii

Porządek unieszczęśliwia Hindusów.

Manu Joseph, indyjski pisarz i dziennikarz

☛ **35 proc. Francuzów** wierzy w cuda, a wśród nich jest 58 proc. praktykujących katolików.

☛ **332 euro** wynosi miesięczna płaca minimalna w Bułgarii, najniższa w UE.

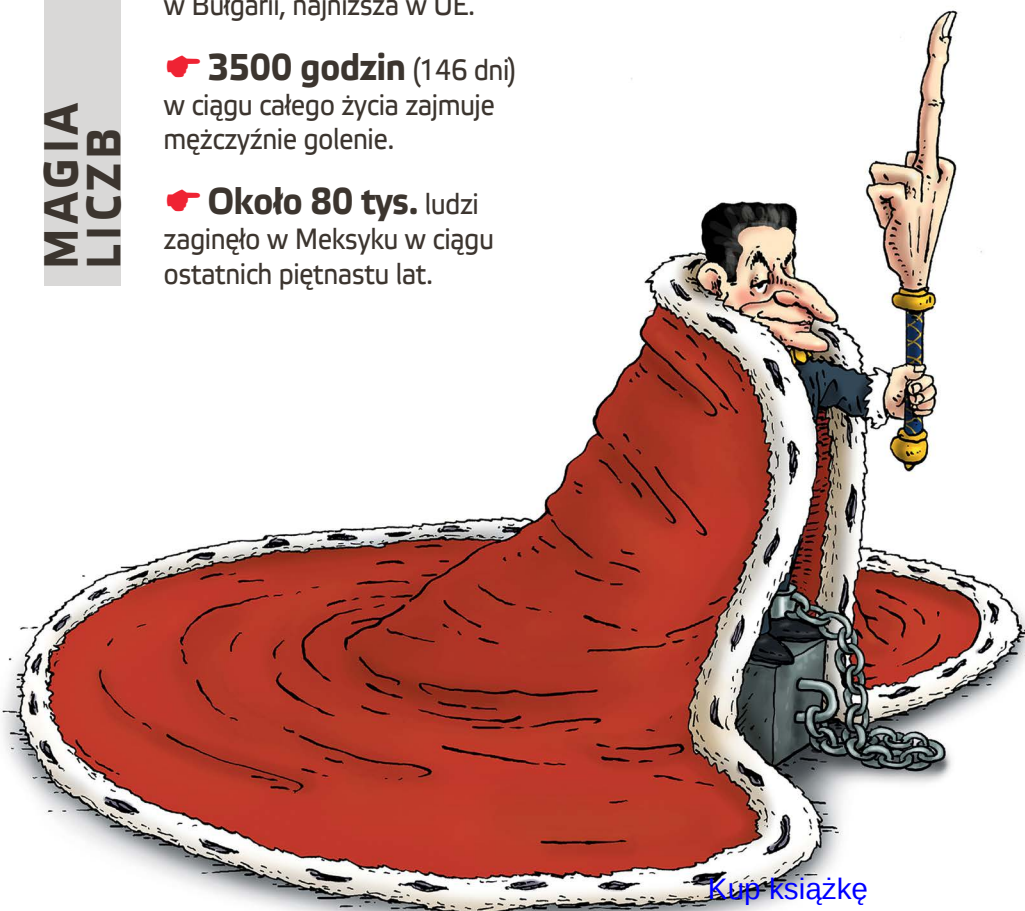
☛ **3500 godzin** (146 dni) w ciągu całego życia zajmuje mężczyźni golenie.

☛ **Okolo 80 tys.** ludzi zaginęło w Meksyku w ciągu ostatnich piętnastu lat.

☛ **33 dni** spędziło troje kubańskich rozbitek na niezasiedlonej wyspie na Bahamach, zanim znalazła ich amerykańska straż przybrzeżna. Żywili się kokosami.

TIME, LE POINT, WOKRUG SWIETA

MAGIA
LICZB

Kup książkę

Adres redakcji: ul. Słupecka 6
02-309 Warszawa 22
tel. (48) (22) 451 61 84
e-mail: redakcja@tygodnikforum.pl

REDAKTOR NACZELNY

Paweł Moskaiewicz

SEKRETARZ REDAKCJI I REDAKTOR PROWADZĄCY:

Igor Walenczak

PRAWA AUTORSKIE:

Maciej Domagała

DZIAŁ ANGLO-AMERYKAŃSKI

Maciej Domagała

DZIAŁ NIEMIECKI

Hanna Hartwig, Joanna Hartwig

DZIAŁ ROMAŃSKI

Sławomir Szarejko

DZIAŁ ROSYJSKI

Anna Łabuszewska

PRACOWNIA GRAFICZNA

Dyrektor artystyczny

Małgorzata Śliwińska

Studio

Andrzej Fuksiewicz

Fotodycja

Marcin Kapica

STAŁE WSPÓŁPRACUJĄ

Roman Kazior, Tomasz Krzyżanowski, Marta Nowicka,

Adam Peszke, Kamil Puczek, Michał Rydz,

Robert Sudół, Monika Swadowska,

Katarzyna Witakowska, Katarzyna Wojciewska

KOREKTA

Elżbieta Głuchowska

REKLAMA

Biuro Reklamy

tel. (48) (22) 451 61 36

reklama@polityka.com.pl

Izabela Kowalczyk-Dudek dyrektor

DZIAŁ DYSTRYBUCJI

Marcin Paśnicki kierownik

dystribucja@polityka.com.pl

PRENUMERATA

tel. (48) 22 451 61 00

Infolinia: tel. 22 336 75 80 (pon.-pt. w godz. 8:00-18:00)

e-mail: infolinia@polityka.pl

www.sklep.polityka.pl

konto: Polityka Sp. z o.o. S.K.A.

Forum

Raiffeisen Bank Polska S.A.

18 1750 0009 0000 0000 1004 2763.

SWIFT: RCBWPLPW

Wydawca: Polityka Sp. z o.o. S.K.A.

Druk: Quadgraphics

okładka: Galery Fine 115 g Sappi

środk: Stella Press 65g StoraEnso

FORUM zamieszcza wyłącznie przekłady tekstów z prasy zagranicznej. Redakcja zastrzega sobie możliwość zmiany tytułu, leadu i skracania tłumaczonych artykułów, o ile nie wypacza to sensu oryginału. Teksty własne są odrębnie sygnowane.

Sprzedaż bezumowna numerów aktualnych i archiwalnych po cenie niższej od ustalonej przez Wydawcę jest zabroniona, nielegalna i grozi odpowiedzialnością karną.

● Bunt młodych w Kampali...

Gwiazdor popu Bobi Wine chce zmodernizować kraj, a ruch, któremu przewodzi, budzi wśród milionów młodych ludzi nadzieję na zmiany. Ugandyjski reżim reaguje jednak brutalnie, co świadczy o strachu starej elity.

...i w Mińsku

Zatrzymani podczas protestów białoruscy studenci od kilku miesięcy siedzą w areszcie KGB, na uczelniach zapanował spokój.

Czy demokratyczna rewolta została zduszona?

Ilja Trachtenberg ma dwiętnaście lat. Studiował matematykę na Białoruskim Uniwersytecie Państwowym, miał stypendium za wyniki w nauce. Podczas akcji solidarnościowej na uczelni grał na gitarze obok administracji wydziału. Pod koniec października ub.r. został skreślony z listy studentów, a 12 listopada – aresztowany. Usłyszał zarzuty z osławionego artykułu 342 kodeksu karnego – organizacja masowych zamieszek. Grozi za to do trzech lat więzienia.

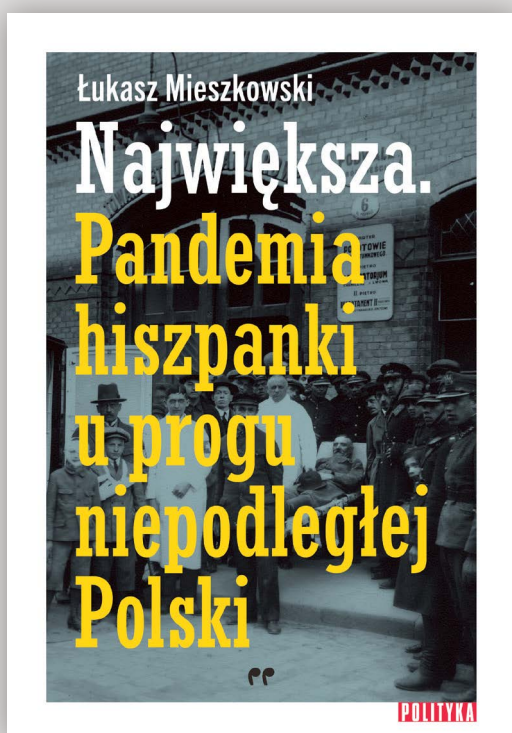
Cztery lata temu telewizja przyjechała do niej, by nakręcić reportaż o najlepszej maturzystce.

Jesienią 2020 r. studentka filozofii Ksenia Syramalot wylądowała w izolatce KGB. Miała „destabilizować sytuację w kraju”. Podczas przeszukania tajniak znalazł karteczkę z marzeniami dziewczyny. Przeczytał, że Ksenia chciałaby skończyć magisterkę gdzieś w Europie, zwiedzić Islandię i wystąpić w ONZ. W areszcie studentka pisze listy do rodziny i przyjaciół. Niektóre nie przechodzą cenzury. Władze więzienia, w którym spędziła 21 urodziny, złośliwie odmawiają jej nawet spacerów.

Wraz z nimi siedzi kilkanaście innych studentów, groźnych wrogów państwa.

POLITYKA

► poleca

Zamówienia: sklep.polityka.pl infolinia@polityka.pl **22 336 75 80** (pon.-pt. w godz. 8:00-18:00)

Dostępne także w formie e-booka w księgarniach internetowych.

[Kup książkę](#)

WILCZYCE I HARPIE

Elżbieta I Tudor

Maria Teresa Habsburg

Katarzyna II

Wiktoria Hanowerska

Teodora Wielka

Eleonora Akwitańska

Św. Jadwiga Andegaweńska

Izabela I Kastylijska

Bona Sforza

Katarzyna Medycejska

Anna Jagiellonka

Maria Stuart

Anna Austriaczka

Maria Antonina

Józefina Bonaparte

Elżbieta II

i inne

Już w kioskach
i na sklep.polityka.pl

Kup książkę

Istnieje
od 1965

FORUM

NASTĘPNE
26
MARCA
PIĄTEK
WYDANIE

N A J C I E K A W E H I S T O R I E Ś W I A T A

nr 6 (12-25.03.2021) Cena 9,90 zł (w tym 8% VAT)

PIĘĆ NIEZWYKŁYCH DAM

Barbara Pompili
Ministra zielonej energii
Marjorie Taylor Greene
Na prawo od ściany

Wiktoria Michelson
Miliarderka
kocha sztukę

Adut Akech
Z obozu
na wybieg

Emma Coronel Aispuro
Królowa
zbrodni

Atak na kobiety

Wirtualny hejt i realna przemoc

ULSTER PO BREXICIE
Celnicy na celowniku

U KRÓLA SZCZEPIONEK
Batman, wirus i nietoperz

ZŁOTO Z BŁOTA
Skarby Borneo

KALMARY NIEZGODY
Piraci Kim Dzong Una

SZTUKA PRZETRWANIA
Przezorni idą w las

PIĘKNA ŚMIERĆ
Ze skalpelem w...

INWAZJA ZOMBI
Daleki Wschód żywych trupów

UNIO, DOROŚNIJ!
Realpolitik dla Brukseli

NA CZARNYM DNIE
Niewolnicy Atlantyku

nr 6 (2021) rok LVII, Nr indeksu: 050207 pl ISSN 0015-8402
USA 4,6 USD, Srebra Euro 2,9 euro, Wielka Brytania 2,5 GBP

[Kup książkę](#)

Poszerzamy horyzonty

Marcowy numer
„Wiedzy i Życia” już w kioskach!
Prenumerata tytułu: sklep.polityka.pl/wiz

Kup książkę

6 FOKUS

ECHA POLSKIE

12 **Lech Wałęsa.** Nobel dla Nawalnego!

WYDARZENIA

16 **Pedofilia w Kościele.**

Nosi znamiona systemu

20 **Ulster po brexicie.** Irlandia jeszcze bardziej podzielona

22 **Po wyborach w Kosowie.**
Kto naprawdę będzie rządzić

24 **Talibowie u bram.**
Amerykanie porzucą Kabul?

O TYM MÓWI ŚWIAT

26 **Agresja wobec kobiet.**
Nie tylko słowna,
nie tylko w internecie

PROFILE

30 **O nich się mówi:**

Andrew Cuomo
Nicolas Cage
Min Aung Hlaing
Anja Kallenbach
Galia Oz

► **Bez rozgrzeszenia?**
Wielka spowiedź księży

16

20

► **Burza w porcie**
Zdradzeni przez Johnsona

◀ **W tył zwrot!**
Zamiana ról
już blisko

24

32

35

► **Trump 2.0**
Z Rome na Kapitol

► **Jeszcze Zielona**
Ratuje Macrona

46

► **Złoto z błota**
Polowanie na diamenty

42

44

► **Modelowa biografia**
Z obozu na wybieg

► **Baronowa El Chapo**
W kratkach jej do twarzy

LUDZIE

32 **Marjorie**

Taylor Greene.
Nowa gwiazda
prawicy

35 **Barbara Pompili.**

Zielona energia
dla Francji

38 **Adar Poonawalla.**

Indyjski król
szczepionek

42 **Adut Akech.**

Nieśmiałe dziecko
wybiegu

44 **Emma**

Coronel Aispuro.
Żona „El Chapo”
aresztowana

Następne
NOWE FORUM
w piątek 26 marca 2021

**Chata
na koniec świata**
A może i na dłużej

52

REPORTAŻ

- 46 Cempaka.**
Największa odkrywka diamentów
- 50 Łodzie pełne trupów.**
Wojna połowowa
na Morzu Japońskim
- 52 Covid to początek?**
Krótki kurs survivalu

**Małdiwy
zamiast Soczi**
Młoda rosyjska elita

56

64

Nie całkiem umarła
I dobrze z tego żyje

FOTOSTORY

- 54 Ciała dla prezydenta.**
Nicolas Sarkozy skazany

OBYCZAJE

- 56 Dzieci oligarchów.**
Przełamyaliśmy całą Rosję
- 60 Chirurgia plastyczna.**
Rzut oka od... tyłu
- 64 Zombi z Seulu.** Wierny
obraz społeczeństwa

ROZMOWA

- 68 Hans Kribbe.**
Jak być demokratą
wśród autokratów

68

Byli eurokrata
Dobrze
poinformowany

KOMPAS

- 72 Dolina wina.** Środkowe Chile

HISTORIA

- 76 Handel niewolników.**
Ludobójstwo na oceanie

80 MIKROFORUM

O tych krajach piszemy:

AFGANISTAN (s. 24) AUSTRALIA (s. 42) CHILE (s. 72) CHINY (s. 50)
FRANCJA (s. 16, 35, 52, 68) INDIE (s. 38) INDONEZJA (s. 46)
IRLANDIA (s. 20) KOREA POŁUDNIOWA (s. 64) KOREA PÓŁNOCNA (s. 50)
KOSOVO (s. 22) MEKSYK (s. 44) NIEMCY (s. 26) POLSKA (s. 12)
ROSJA (s. 12, 50, 56, 68) TURCJA (s. 68) USA (s. 22, 24, 32, 44, 76)
WIELKA BRYTANIA (s. 20, 60, 76)

72

Viña del Mar Chillout w Chile

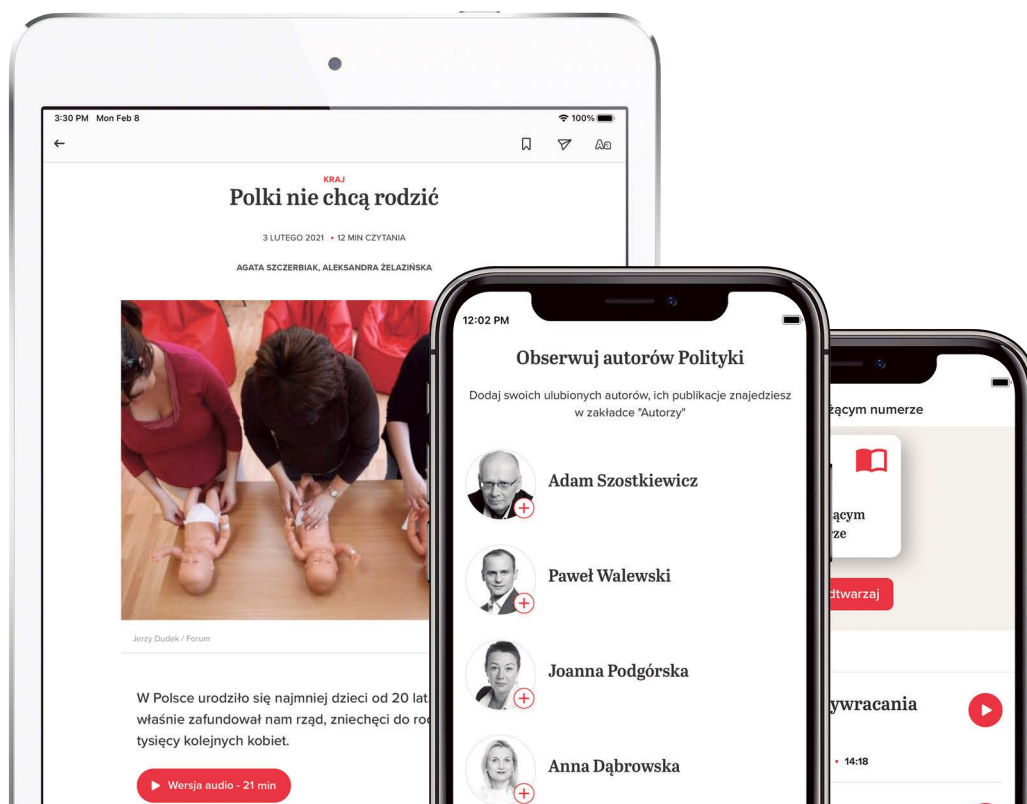

76

**Na samym
dnie**
Ofiary bez
pomnika

POLITYKA nowa aplikacja

Polityka: tygodnik, news, audio

- + Intuicyjna nawigacja
- + Najświeższe newsy
- + Możliwość wyboru ulubionych autorów i tematów
- + Dostęp do podcastów i newsletterów „Polityki”

polityka.pl/aplikacja

Kup książkę